UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De filiab[us] luxurie que sunt octo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

Visual Library

ex libidine vel oſculari ad ſe nō ꝑtinentē
eſt peccatū mortale. Heu hoc illi nō ad
uertūt q̄ vt frequēter mulieres ⁊ ꝟgines
impudice tāgunt. ſ. amplexādo. oſculā
do. in quo deū grauiter offendūt. G
¶ Octauo ꝯmittit̄ ſine actu ꝑ ornatum
corporis vel alia ſigna ad luxuriā incitan/
tia. Verbi grā. vt ſunt iſti q̄ nō cōcupi/
ſcunt. nec actū ꝑpetrare volūt. ſed faciūt
vt cōcupiſcant̄. vt multe mulieres ſimi/
liter ⁊ ꝟgines que ad hoc ſe lauant ⁊ or/
nant vel caput diſcooperiūt vt amabili
ores fiāt. que nō ſolum in plateis ⁊ cho/
reis. ſ3 etiam in eccl'ia corda virorꝫ vulne
rant. dū eis nūc colore albo: nūc rubeo.
nec familiari colloq̄o. nūc manuū iniec/
tōe. nūc vultus compoſitōe. Sicut ille
faciūt que cū cilicio fricāt facies ſuas et
depingūt ſe ſicut pictor h ymaginē. ⁊ per
talia laqueū ⁊ occaſionē3 ruine preſtant
ꝓximis. ⁊ tales q̄ ſic nō cōcupiſcunt nec
actū facere intendūt. ſ3 ꝯcupiſci ab alijs
volunt ſunt occiſores aīarum. de q̄bꝫ de
us diſtrictā rōem req̇ret ab eis de omi/
bꝫ illis aīabꝫ quas ſic ad pctm̄ traxerūt.
Exodi. xxi. dr̄. Qui aperuerit ciſternā3
aut foderit ⁊ eā nō operuerit: ⁊ inciderit
in eā bos vel aſinꝰ: dn̄s ciſterne reddet
p̄ciū eius. Vbi dicit glo. Ciſterna ape
rit̄ quādo mulier ornat̄. Tūc bos vl' aſi
nus incidit in eā qn̄ homo ꝑ ornatū illū
illaq̄atur. tūc mulier illa reddet rōem ꝺ
aīabus illis Vn̄ Gregꝰ. in moral'. Tot
mortibꝫ q̄s dignus eſt: quot exēpla pra
uitatis in poſteros reliquit. Ergo muli
eres ⁊ ꝟgines nō debent ſe pompoſe or
nare. Vn̄ Augꝰ. in libro ad ſacras ꝟgi
nes. Vnica virgo nec ornatu capitꝫ nec
habitu nec oculis erectis. ſ3 cū vultu ad
terrā depoſito ꝓcedat. ne in ſe viles in/
ducat amoēs. vt ⁊ ipſa nō p̄eat: nec alijs
ꝑditōis cā exiſtat H ¶ Nono com
mittit̄ qn̄ aliq̄ libēter vellēt illū actū ꝑfi/
cere ⁊ bn̄ poſſent. q2 hn̄t oportunitatem
loci: tp̄is ⁊ ꝑſone. ⁊ ſolū ꝓpterea dimitūt
q2 timēt mūdū ⁊ ſcādalū hoīm ⁊ ꝯfuſio
nē ꝓpriam. Sz ſi ſcirēt ſe poſſe latere in
hoc actu: nec deū nec ſanctos nec ſalutē
aīe curarent q̄n hoc opus ꝑpetrarēt Et
tales q̄ ſic dimittūt nō ꝓpter deū. ſ3 ꝓp/
ter hoīes grauiter deū offendunt. q2 vo
lūtas eorꝫ delibēata eſt ad actū illū Vn̄
Leo papa. Sūt nōnulli q̄ dum corde
ꝯcipiunt pctm̄ faciēdum deliberāt. illꝺ
tamē cū timore dimittūt. aut q2 pre dif/
ficultate implere nequeūt. hi ꝑfecto in
dn̄o moriunt̄. Et hoc idē intelligēdum
eſt de quolibꝫ peccato mortali. qꝺ quis
nō ꝓpter deū dimittit: ſ3 ſolum ꝓpter ti/
morē hoīm Verbi grā. ſicut q̄s nō cho
riſans vel veſtes pōpoſas nō portans
ꝓpterea ꝙ pater vel mater vel aliq̄s ꝓ/
pinquus eius nouiter defunctꝰ eſt. Sz
ſi hoc nō eēt ꝓpter deū nō dimitteret: ſ3
oīno faceret. Silr̄ qui ꝯcupiſceret rem
ꝓximi ſui ⁊ hanc libēter ſibi ſubtraherꝫ
ſi ſuſpendiū nō timeret: tales ſp̄ ſtant in
peccato mortali Si aūt q̄s ad actū pro
cedit: tūc ſp̄ eſt peccatū mortale. vt patꝫ
in ſexto p̄cepto. A. ¶ Decimo ꝯmitti/
tur ꝑ dona ⁊ munuſcula. vt cū quis dat
alicui aliqꝺ donū vel clenodiū ea inten/
tōe vt eam ad malam concupiſcētiam ⁊
ad malum actum alliciat. talis ſic dās
ſiue ſit pro nouo anno ſiue alio tempore
peccat mortaliter ꝓpter malam intentio
nem: immo mechanicus q̄ preparat vel
vendit tale clenodium illi quem certitu/
dinaliter ſcit ſe velle abuti: reus erit illiꝰ
peccati. ⁊ peccat grauiter. Inſup nūciꝰ
qui eſt mediator illarū ꝑſonarū ſciēter. ⁊
portat tali ꝑſone tale donū ſciēter ad ta/
lem malum finē3 ꝯſequēdum: reus erit
illius peccati. ⁊ grauiter peccat.

¶ De filiabus luxurie I

Sequit̄ de filiabꝫ luxurie. Qua/
rū p̄ma eſt cecitas mentis. id eſt
blintheit des gemuetes. de qua
ſub hebetudine mentis dictū eſt. Quā
do aūt eſt mortale vel veniale. Reſpon
det Hermānus de ſchildiz. ꝙ etſi ſc̄m
genus ſuū nō ſit pctm̄ mortale: cū mens

ſit quaſi tabula raſa ⁊ ceca naſcat̃. tamē
cū ad finem luxurie ordinat̃: qꝛ volunta
rie ſupprimit̃ vſus rōis: mortale eſt Vn̄
pſ̄. Suꝑcecidit ignis. ſ. ꝯcupiſcentie ⁊
nō viderūt ſolem. Idē. Noluit intellige
re cū bn̄ ageret. Si tamē tal' cecitas nō
ordinaret̃ ad finē rei illicite. vel ſi incide
ret ex q̄daꝫ naturali corꝑis indiſpoſitōe
nō culpabili: nō credo eſſe pctm̄ morta/
le. ¶ Secūda filia eſt ꝑcipitatio. i. vn/
betrachtickeit des todes vnd der hellē
vel ſic. verwegelickeit. das iſt ſo eyner
verwegelich louffet zo den ſunden. Qꝛ
luxurioſi q̄cquid agūt hoc faciūt preſe/
ſtināter ⁊ indeliberate. Cōtra qḋ ꝓuer
bioꝝ. iiij. dꝛ Oculi tui videāt recta ⁊ pal
pebre tue ꝑcedant greſſus tuos. Quā/
do eſt veniale vel mortale. Reſpondet
Hermānus de ſchilditz. ꝙ intantū eſt
peccatū inquantū volūtarie actū cōſilij
ꝑtermittit. ꝙ ſi in his que ꝓ nēcitate ſa
lutis ꝯſideranda occurrunt volūtarie ſe
ꝑcipitat vt periculo ſuā ſalutem nō pre
ponat mortaliter videt̃ peccare ſignant̃
quādo ordinat̃ in finē luxurie: vl' in quē
cunq; aliū finem ꝑ ſe illicitū. ſed ſi cōtin/
git ex indiſpoſitōe aliqua naturali. ſicut
aliq̄ naturaliter ſunt ꝑcipites. ſic non eſt
mortale ¶ Tertia filia eſt incōſideratio
vnachtſamkeit. die vnkuſchen habent
kayn achtſamkeit vff alles das da zu
dun oder zu layſſen iſt. Vn̄ incōſidera/
tio eſt quādo aliq̄s recte iudicādo defi/
cit. ex hoc ꝙ ꝯtemnit vel negligit atten/
dere ea ex q̄bus rectū iudiciū procedat.
vn̄ manifeſtū eſt ꝙ incōſideratio eſt pec/
catū. Nota quādo eſt mortale vl' venia
le. dicit Hermānus de ſchilditz ſicut di
ctum eſt an̄ de ꝑcipitatōe ⁊ cecitate. Si
affectata eſt ex intentōe vel ad finē luxu
rie ordinet̃ eſt peccatū mortale. Iuxta il
lud Danielis. xiij. Auerterūt ſenſum ſu
um vt nō recordarentur iudicioꝝ iuſtorū
Veniale tn̄ peccatum poteſt eē quādo
nō ordinat̃ ad finem malū. vel quādo/
q; ſine peccato quādo euenit ex natura
li defectu. vel ex indiſpoſitōe corporis in
culpabili. ¶ Quarta filia eſt incōſtātia
id eſt. vnſtetickeit. das man fellet vmer
mer von eynen in das ander Et ſic deo
placet ſtabilitas in bono: ſic iſtabilitas
multū diſplicet deo ℞ ¶ Quinta
filia eſt amor ſui. Pro quo nota ꝙ amor
inordinatus ad ſeipm̄ hoīez excecat. vn̄
Gregorius Vehemēter claudit oculos
amor ꝓuatus. ex quo fit vt quod male
agimus graue nō eſtimamus Quomo
do aūt eſt peccatū mortale amor ꝓuatꝰ
Reſpōdet Hermānus de ſchilditz. ꝙ
amor ſui ſm̄ genus ſuum nō habet rōēz
peccati mortalis. Si tamē amor ſui cre
ſcat ad cōtemptū dei: tūc indubitāter ē
peccatū mortale. Idipm̄ dicēdum eſt ſi
amor inordinatus ſupꝑius vergat in in
iuriā ꝓximi: ꝙ tunc eſt peccatū mortale
iuxta menſuram iniurie. niſi iniuria eſſꝫ
minima ¶ Sexta filia eſt odiū dei. Luꝫ
eni deus ſubtrahit ipīs voluptatē. ⁊ im
pedimentū preſtat ꝑ infirmitatē vel al's
tunc odiunt deū ¶ Querit̃. vtrū deum
odio poſſit aliq̄s habere Reſpōdeo ſm̄
beatū Thomā. Dupliciter ab hoīe cō
prehendi ⁊ deſiderari pōt. Vno modo
ſm̄ ſeipſum. ſcꝫ ꝑ eſſentiam. deus aūt ꝑ
eſſentiam ſuaz eſt ipa bonitas: quā nul
lus poteſt odio habere. quia de ratione
boni eſt vt ametur. Et ideo impoſſibile
eſt ꝙ aliq̄s vidēs deum ꝑ eēntiam ſuaz
eum odio habeat. Alio modo ſm̄ effe/
ctum eius: tunc ſunt q̄dam effectus dei
qui repugnāt inordinate voluntati Si
cut inflictio pene ⁊ etiā cohibitio pecca/
toꝝ ꝑ legem diuinam q̄ ꝓhibet ea que
repugnant volūtati deprauate ꝑ pecca
tum. Quantū ad cōſideratōem effectu/
um taliū ab aliq̄bus deus odiō haberi
poteſt. Sic illi in inferno odiūt deum. ⁊
etiam peccatores in mūdo. Vn̄ Apoc.
Blaſphemauerūt deū celi pre doloribꝰ
Sed alios effectus habet etiā ſic ꝙ eſt
dator oīm bonoꝝ vite ⁊ itelligētie. ⁊ ſic
ꝯſiderādo nō odit̃ Nota ꝙ q̄cunq; odis

penas: odit deum panarū actorē. Naꝫ
multi odiunt penas: qui tamen eas pa/
tient̄ ferre deberent ex reuerentia diuine
iuſticie. Aug⁹. x. cōfeſſ. dicit ꝙ mala pe/
nalia q̄ de⁹ tolerare iubet non amare: ē
ꝓrumpere in odiū dei punientis. Hoc eſt
habere odio dei iuſticiam qđ eſt grauiſſi/
mū pecc̄m. Greg⁹. Nequius eſt odiſſe iu
ſticiam: q̄ȝ non feciſſe. ❡ Septi
ma filia eſt amor mundi. Pro quo ſcien
dum ꝙ amare mundū eſt multū pericu
loſum Primo q2 charitatē dei extinguit
i. Johis. ij. Si quis diligit mūdm. non
eſt charitas patris in illo. Scđo q2 ſicut
dilectio dei eſt fons oīm bonorum ⁊ ꝟtu
tum. ita dilectio mundi oīm viciorꝫ. Vñ
Greg⁹. Diſce hō non diligere munduꝫ
vt diligas deū: auerte vt ꝯuertarꝫ. fun
de vt implearis. Tertio q2 inimic⁹ dei
ꝯſtituitur. Unde Jacobi. 4. Amicitia
huius mundi inimica eſt deo. Quarto
q2 ſeruū diaboli ſe facit. Apl's ad Gal'
p. Si mundo placerem: ſeruus xpi non
eſſem. Unde Math. 6. Nemo pt duo
bus dñis ſeruire. Unde etiā Chriſoſt.
ſup Math. O q̄ȝ miſerrim⁹ eſt mūd⁹.
⁊ miſeri qui eū ſequunt̄: ſemꝑ em̄ homi
nes mundi opa excluſerūt a vita. Nota
ſi amor mundi intm̄ excreſcat in hoīe ꝙ
ꝑponat̄ amori dei vel vite et̄ne. vel ſi re/
dundat in iniuriā: q̄ tollit charitatē ꝓxi
mi eſt pecc̄m mortale. Si tñ citra hos
limites ſiſtat: pt eſſe veniale. ❡ Octaua
filia eſt ſtulticia. Hoc eſt: ſi quis expri/
mere valet ſcꝫ illud gaudiū ſempit̄num.
⁊ hereditatem celeſtē ꝯtemnere. ⁊ ꝓ ni/
hilo reputare. ⁊ plus delectari in ceno lu
xurie: q̄ȝ in deo: et oībus bonis: ⁊ gau/
dijs ſpiritualibus ⁊ celeſtib⁹:

❡ Luxuria palliat ſe tripliciť

Luxuria palliat ſe ſub t̄plici ſpē
virtutū. Primo occultat ſe ſub
ſpecie affabilitatis ⁊ beniuolen/
tie. ⁊ hoc apparet in illis q̄ alijs ſe nimis
affabiles exhibēt. Sunt em̄ quidā qui
ad hoc ſtudent: vt oībus ſe affabiles et
gratioſos exhibeāt ⁊ oīb⁹ placere deſi
derant. ⁊ ſic frequent̄ occultat ſe viſc⁹ vo
luptatis. Et illa cogitatio eſt multū pe/
riculoſa. q2 ſub ipa puritas ꝟtutis ⁊ ſin
ceritas diuini amoris frequent̄ inficit̄
ꝑ occultatū amorē carnis. Remediū cō
tra hanc voluptatē eſt ꝙ hō diligent̄ cō
ſideret mentem ſuā ⁊ diſcutiat. vtrū ſub
ſpē affabilitatis ⁊ amicitie quā exercet
aliqua ꝯcupiſcentia vel inclinatio ꝑuati
amoris latent̄ ſe abſcōdat. Et ſi quā ta
lium deprehendit: ſecuri⁹ tunc erit ꝙ ſe
potius exhibeat ſingularē ⁊ maturū q̄ȝ
ꝙ per ſuā affabilitatem malā inclinati/
onem in ſeipo ſuſcitet. vel alijs ipam ꝓ/
curꝫ. ⁊ etiā optimū remediū ē ad ideꝫ ꝙ
hō tāta magnimitate ⁊ tāta cordis al/
titudine mentis pudicitiā amplectatur
vt etiā dedignetur ſe cuicunqꝫ familiari/
ter exhibere. vt poſſit ſue mentis puri/
tas inquinari. Et hec magnanimitas
id eſt cordis ſublimitas nequaq̄ȝ ab ela
tione: ſed potius ab virtutis amore pro
cedit. ❡ Scđo occultat ſe ſb ſpecie cha
ritatis ⁊ amicitie. ⁊ hoc apparet i his q̄
dicūt. ꝙ ideo ſingulari affectione ad ali/
quas ꝑſonas inclinentur. vt exinde ꝓ/
fectum ſue ſalutis magis querant. ⁊ eo/
rū directōe in deū magis feruent̄ ⁊ ſolli/
cite inſiſtāt. Et iſti multotiēs decipiunt̄
Quia in hoc caſu ſub ficta ſpē charitatꝫ
⁊ ſalutis ꝓximi viſcus carnal' ꝯcupiſcen
tie ſe occultat. Remediū ꝯ͂ hoc eſt ꝙ hō di
ligēt̄ ꝯſideret quāta vtilitas illi ꝑſone ꝓ
uenire poſſit ꝑ cui⁹ ꝓfectu ſingularē ad
ipam affectōeꝫ gerit. Cōſideret ſi illa ꝑ/
ſona ſuā directōe ⁊ ſtudio indigeat. Nā
ſi hō ſeipm aut aliā ꝑſonā adeo mollem
cognoſcat: ꝙ notabilit̄ timeat ꝙ ex ei⁹
ſtudio ſibi vel illi mentꝫ occupatio vl' no/
xia amorꝫ inclinatio ꝓueniat: tuti⁹ ē hoī
ꝙ ſe ab oīb⁹ ill' actib⁹ reſtringat ex quib⁹
poſſet ſibi vl' alij aliqđ noxiū ꝓuenīe. Nā
etiā Greg⁹. Quotienſcūq̄ȝ q̄s ꝑ geſt⁹ ꝓ
caces ⁊ leues diuinū amorē in corde ꝓ/
ximi diminuit: totiēs in mēte ſua ſeipſuꝫ